



FERDINANDY GYÖRGY (1935) Miami

FERDINANDY GYÖRGY

Száműzetésem jeles cselekedetei

Ki hitte volna, hogy száműzetésem eseményeit egyszer még a velem foglalkozó ügynökök jelentéseiből kell majd összeállítanom! Márpedig ez történik most velem. Elszálltak az évek. Egyre több a fehér folt a fejemben. A rám állított titkos ügynökök riportjai számomra ma már megbízhatóbb források, mint amit jómagam őrzök penészes papírjaim között.

Ezért van az, hogy most, ebben a dolgozatomban, az Állambiztonság fél évszázad óta őrzött levéltári anyagához fordulok. A jelentésekhez, amelyeket a rendszerváltás után ez a jeles társaság nagyvonalúan rám hagyott.

Hátha így, derék besúgóimat olvasgatva, eszembe jutnak száműzetésem részletei, amelyeket már-már eltörölt a gyatra emlékezet. Egyúttal – ki hitte volna, hogy egyszer még erre is sor kerül – megköszönöm mindazok fáradozását, akik vállalták ezt a kényes feladatot, és időt nem kímélve foglalkoztak velem.

Kevés sikerrel, ezt most utólag így képzelem. Én ugyanis – bárhová vetett is a sors – azzal a világgal foglalkoztam, ami körülött. Nem sokat törődtem a múlttal. A vádaskodás – a siránkozás –, mindig úgy éreztem, időpocséklás. Fölösleges.

Időm se volt rá. Ennek az eszmefuttatásnak is az ironikus *Utolsó kenet* címet adtam eredetileg. A besúgó pedig egy mélytengeri hal fogadott hazámban, a Karib-tengeren.

•

A dosszié, amit rendelkezésemre bocsájtottak, harminckét gépelt oldalas. Tartalmazza betekintési kérelmem kéziratot másolatát, közli személyi adataimat, lakcímemet és tevékenységemet száműzetésem éve alatt. Ami engem illet, kijelentem, hogy nem kívánom megismerni a jelentéseket készítő hálózati személyek adatait.

Ezután következik a leggyakrabban előforduló szakkifejezések, rövidítések és kódok listája, öt nyomtatott, apróbetűs oldalon. Csak néhányat sorolok fel: a három per á-bé-cé rendszabályok például a lehallgatásokat jelzik, telefon, szoba, rejtett fotó és optika.

Alapnyilvántartásba lettek véve mindazok, akik a fennálló társadalmi rend ellen bármilyen tevékenységet kifejtettek.

Bé-eny kód a bizalmas nyomozás rövidítése. A dekonspirálódás a lelepleződést jelöli, arra illetéktelen személyek előtt. Figyelő dosszié vezetettik azokról, akik magatartásukkal tényleges veszélyt jelentenek.

Az FF fedőnév, a Hálózat a titkos segítőtársak összessége, a TM a titkos munkatársak jelölésére szolgáló kód. A K-ellenőrzés a postai küldemények felbontására, illetve esetenként elkobzására vonatkozik. (Ebben nem kis tapasztalatom volt fél évszázad alatt.)

K-lakás az állambiztonsági szerv által üzemeltetett helyiség, amit az ügynök és az operatív tiszt találkozására használnak.

Folytassam-e? Operáció néven szerepel az őrizetbevétel, előállítás, házkutatás, motozás és a razzia. Végül, könnyű kitalálni, az SZT szigorúan titkost jelent.

Befejezésül egy Iratmásoló lap igazolja, hogy ez a harmincoldalas anyag eredeti dokumentumokra épült.

Így végre eljutunk a „megfigyelt személy” dossziéjában található jelentésekig.

•

Mindjárt az első oldalak tanulmányozása során észre kellettennem, hogy ez az adathalmaz talán részletesebb, de semmiképpen sem megbízhatóbb, mint mindaz, ami az én fejemben kavargó. A jelentések például rendszeresen összekevernek nagybátyámmal, aki az ötvenes években nyugat-németországi magyar egyesületekben tevékenykedett. Akkor, amikor én még „pesten jártam iskolába”, és a Fővárosi Autóbuszüzem járatain osztogattam a menetjegyeket.

Másutt, és ez még meglepőbb, felcserélnek édesapámmal, aki valamikor a múlt század elején a Tavaszmező utcai gimnáziumban koptatta az iskolapadot. Mentség lenne minderre a közös családnév? Kötve hiszem. Mert hát én legfeljebb kéjes álom lehettem az első világháború éveiben!

Vannak itt aztán más, megbocsájthatóbb tévedések is. Ilyen például találkozásom egy Alajos nevű amerikai úrral Budapesten, 1965 folyamán. Akkor, amikor én a világ túloldalán, Puerto Ricóban okítottam a diákokat. Megfigyelőm nyilván összekeverte a kapcsolatokat és a kontinenseket.

Részletes elemzésre kerül viszont közreműködésem az emigráns sajtó kiadványaiban. Még olyan cikkeim is, amelyeket nem közöltek ezek a lapok. Mint a hamis otthoni levelekről szóló írásaim vagy a gyarmatokról készült riportom, amelyekről egy szerkesztő megállapította, hogy „a szegény, de boldog gyarmatokra” rá akarom húzni „a szabadság kényszerzubbonyát”.

Vajon hogyan jutottak hozzá megfigyelőim ezekhez a kicenzúrázott írásaimhoz?

No, mindegy. Az ilyen apró bakik leleplezése nem az én feladatom.

•

A soron következő fejezetnek a *Svájci Magyar Emigráció* összefoglaló címet kellene adnom. Hát igen, Svájc. Elfelejtettem volna? A soron következő dosszié felfrissítheti emlékeimet. A dátum: 1963 decembere. A helyszín: Genf városa.

„Jelentem – áll szövegemben –, hogy a rezidens elvtárs utasítására részt vettem a genfi magyar diákszövetség irodalmi estjén. A rendezvényen megjelentek a párizsi Magyar Műhely című emigráns lap szerkesztői és munkatársai, valamint kábé hetvenfőnyi hallgatóság. Nemcsak fiatalok, hanem az idősebb korosztály is képviseltette magát.”

Amikor ideérek, egy csípésszerű régi fénykép jut eszembe. Négyen állunk rajta, valahol a hegyekben, Genf felett. Nagy Pál, Papp Tibor, Parancs János és jómagam. Akárcsak álmaimban, élesen látom magam előtt kedves arcukat.

A régi barátok. A munkatársaim. Kifújom az orrom, előnti a könny a szemem. Hát igen. Útban Genf felé, a régi, rozoga Tractionon. A tizenöt lóerős Citroënemen.

„Az irodalmi esten – olvasom – az alábbi személyek olvasták fel írásaikat: Ferdinandy György, kábé harmincéves, 185 centi magas, barna hajú, ovális arcú, jó megjelenésű személy. [Nofene.] A három párizsi szerkesztő, valamint Lökkös Antal és Dénes Tibor, mindketten egyetemisták és genfi lakosok [...]

A műsorról meg lehet állapítani, hogy néhány jobboldali megnyilvánulás kivételével mérsékelt hangú volt. Az egyik ellenséges reakciót Ferdinandy szereplése váltotta ki. Ez félreérthetetlen nyilas-, illetve fasisztaellenes novelláját olvasta fel, amire a hallgatóság egy része tüntetően felállt és eltávozott.”

Ez a jelenet nekem is megmaradt a fejemben, de hogy mi lett volna a kérdéses novella, ma már nem tudom. Valószínű, hogy más kéziratok írásaimmal együtt trópusi tartózkodásom idején ez is elveszett.

A genfi út viszont mindmáig szép emlékem maradt. Hálásan köszönöm ismeretlen megfigyelőmnek, hogy felidézte ezt a fél évszázados történetet.

Ide tartozik még, hogy az irodalmi est szünetében Szakáll Imre, a genfi diákszövetség pénztárosa a Magyar Műhely számait, valamint barátom, Parancs János verseskötetét árusította. „Az értesítés – olvasom – megbízható.”

•

Az itt következő jelentés talán még a genfinél is érdekesebb. Egy párbeszéd, amit eredeti formájában írok ide. Szereplői: budai házunk alagsorában élő édesanyám, egy minisztériumi tisztviselő, akit Párizsba neveztek ki, és expressz franciaórákra jár hozzá, valamint ez utóbbi főnöke. És jöjjön a párbeszéd!

TISZTVISELŐ: Tanárnőm említette, hogy a fia Amerikában él, és ír.

FŐNÖK: Tényleg? És mit ír?

TISZTVISELŐ: Azt nem mondta. Mit tudom én, miket ír! Ja igen! És hogy haza szeretne jönni.

FŐNÖK: Utána kell nézni, hogy hol lehetne figyeltetni őt.

TISZTVISELŐ: Nem értem, hogy miért kellene figyeltetni! Elég utánanézni, hogy hol jelenik meg róla valami publikáció vagy kritika!

FŐNÖK: Miről? A könyveiről?

TISZTVISELŐ: Igen. A novelláiról.

ANYA HANGJA: Azok a novellák kint jelentek meg. Régebben franciául, most meg magyarul.

FŐNÖK: Szóval, itt nálunk is megjelentek!

ANYA HANGJA: Nem. Kintről küldte be őket.

FŐNÖK: Akkor hol lehetne elolvasni ezeket?

TISZTVISELŐ: Hát, van egy ilyen tájékoztatási szolgálat. Például a Magvető... Azok tudják, hogy hol és kik írnak. Csak hát ez a szolgálat külföldiekkel nem dolgozik.

FŐNÖK: Honnan tudod?

TISZTVISELŐ: Még nem kérdeztem meg, csak gondolom...

FŐNÖK: Szóval, nem itt jelentek meg. És ő küldözgeti...

TISZTVISELŐ: Igen. Folyamatosan küldi.

FŐNÖK: Jó, jó! De hát kinek?

TISZTVISELŐ: Hát az anyjának. A franciatanárnőmnek! Vagy, mondjuk, a Hege-dűs Gézának...

FŐNÖK: Azt elő lehet szedni! Ez egy fix pont!

TISZTVISELŐ: Várjunk csak! Esetleg foglalkozik vele a Nagyvilág. Vagy mit tudom én...

FŐNÖK: Nincs valami konkrét személy? Azt sem tudjuk, hogy hívják!

ANYA HANGJA: A fiamat?

FŐNÖK: Mondd csak, hány éves ez a franciatanár?

TISZTVISELŐ: Hát én azt nem tudom. A haja teljesen ősz... egy nagyon helyes nő. Végtelenül helyes!

FŐNÖK: És honnan ismered?

TISZTVISELŐ: Ajánlották. Ő tanít franciául. Magánúton, sürgősségi alapon. A fia leveleit is megmutatja. Minden héten kap tőle levelet.

FŐNÖK: Te is elolvasod?

TISZTVISELŐ: Olyan büszke rá! Felolvassa nekem.

FŐNÖK: Akkor minden oké. Másoldtasd le!

TISZTVISELŐ: A könyveit?

FŐNÖK: A leveleket!

TISZTVISELŐ: Mit akarsz velük?

FŐNÖK: Hát nem érted? Fogtunk egy verebet!

•

A beszámolókat bőven tarkítják a fekete tintával áthúzott sorok. Ezeket nyilván nem akarta tudomásomra hozni a levéltári alkalmazott. A kontextusból arra következtetek, hogy az áthúzott részek személynevek. Számomra tehát érdektelenek.

Egyetlen informátoromra ismerek rá. Neki – ki tudja – talán szántszándékkal nem jutott fekete tinta.

Osztálytársam volt! – írja rólam ez a kedves fiú, aki még arra is emlékszik, hogy hol ültem. Hogy melyik oldalon. Nem jelent rólam semmi kompromittálót. Meg sem említi, hogy előző iskolámból – mint a papírjaimon áll – antiklerikális magatartásom miatt távolítottak el a papok.

Slussz-passz – mondta volna nagyanyám. Ez emigrációm igaz története. Így fest hazulról, a titkosszolgálatok szemszögéből egy ötvenhatos disszidens.

Biggyesszem ide, hogy mi mindent csináltam száműzetésem ötven éve alatt? Lássuk csak: magyar irodalomból doktoráltam egy francia egyetemen. Közben – melleleg – felneveltem négy gyönyörű gyereket. Azt, hogy megírtam több tucatnyi könyvet, meg sem említem. Olvassák el, ha akarják! Az egész világon árulják a könyveimet.

Restelkedve írom ide: tanítottam. Szabad, öntudatos embereket neveltem a rabszolgák unokáiból.

Apró részlet: soha nem kussoltam. Ha kellett, felemeltem a szavamat, akkor is, ha körülöttem, mint a sült hal, mindenki hallgatott.

Íme száműzetésem cselekedetei. Ülök emlékeim között, tyúkeszű, önsorsrontó öregember. Olvasgatom derék besúgóim jelentéseit. Az irodalom már régen leírt. Ezek legalább elolvastak, megfigyeltek. Elmondhatom: nem éltem hiába. Számon tartottak, fáradságot nem kímélve foglalkoztak velem. Nem irodalomtörténetek, biztonsági jelentések őrzik az emlékezetemet.

